

Návrh smernice pre postup delegácie Slovenskej republiky na 77. zasadnutie Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov v New Yorku

Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov (ďalej len “VZ OSN”) začne svoje 77. zasadnutie dňa **13. septembra 2022**. Všeobecná rozprava na vysokej úrovni sa uskutoční v termíne **20. – 27. septembra 2022**. Predsedom 77. zasadnutia VZ OSN bude nominant Východoeurópskej regionálnej skupiny z Maďarska veľvyslanec Csaba Kőrösi. Ten si za tému 77. zasadnutia VZ OSN, vrátane všeobecnej rozpravy, zvolil: *„Prelomový moment: transformačné riešenia vzájomne prepojených výziev“* (A watershed moment: transformative solutions to interlocking challenges). Téma vychádza z uznania, že OSN sa nachádza v kritickom momente, keď čelí komplexným a vzájomne prepojeným krízam, ako sú pandémie Covid-19, vojna na Ukrajine, rozsahom bezprecedentné humanitárne výzvy, stupňovanie zmeny klímy a rastúce obavy pre globálne hospodárstvo.

Delegáciu SR povedie prezidentka SR Zuzana Čaputová. Po dvoch rokoch virtuálnych a hybridných zasadnutí z dôvodu pandémie COVID-19 by sa malo tohtoročné zasadnutie uskutočniť za fyzickej prítomnosti predstaviteľov členských krajín OSN v sídle OSN v New Yorku. Alternatívni vedúcej delegácie budú minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Ivan Korčok a stály predstaviteľ Slovenskej republiky pri OSN v New Yorku Michal Mlynár.

V období 77. zasadnutia VZ OSN pretrvávajú pred medzinárodným spoločenstvom výzvy, ktorým dominuje **vojna na Ukrajine a ohrozenie multilaterálneho systému, ako aj zmena klímy**. Uvedené fenomény majú a budú mať naďalej výrazný dopad na svetovú potravinovú a energetickú bezpečnosť, sociálne nerovnosti vo svete, napätie v medzinárodných vzťahoch, porušovanie ľudských práv, či intenzitu migračných tokov. Všetky uvedené výzvy majú globálny charakter a vyžadujú si preto aj globálne riešenia. Cieľom SR a jednou z dlhodobých priorít slovenskej zahraničnej politiky je silná a transparentná OSN, ktorá bude schopná tieto globálne výzvy efektívne riešiť.

Slovenská delegácia sa bude počas 77. VZ OSN **zameriavať na nasledovné 4 oblasti**:

1. Podpora mieru a bezpečnosti
2. Podpora a ochrana ľudských práv
3. Ochrana životného prostredia a boj proti zmene klímy
4. Znižovanie rozdielov a nerovností vo svete

Uvedené oblasti vychádzajú z priorít EÚ dohodnutých členskými krajinami EÚ pre 77. zasadnutie VZ OSN. Súčasne zohľadňujú zahraničnopolitické priority a ciele SR obsiahnuté v Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2021-2024, v dokumente Zahraničná a európska politika Slovenskej republiky v roku 2022, ako aj v materiáli schválenom vládou SR „Komplexné zhodnotenie efektivity členstva Slovenskej republiky v medzinárodných organizáciách a s ním spojené finančné aspekty (2018-2021)“.

Ruská agresia na Ukrajine má výrazný dopad na fungovanie medzinárodných organizácií v systéme OSN a na charakter pôsobenia Slovenskej republiky v nich. SR bude podporovať cielené úsilie medzinárodného spoločenstva zmierňovať ekonomické a humanitárne dôsledky vojny a ich dopad na utečencov a vnútorne vysídlené osoby. Slovensko sa bude sústreďovať na pomoc pri riešení konfliktu a na post-konfliktnú obnovu Ukrajiny. Vyvineme maximálne úsilie, aby sa Rusko vrátilo k rešpektovaniu medzinárodného práva a základných princípov Charty OSN.

Podporíme všetky preventívne a reformné opatrenia, aby bol svet lepšie **pripravený na krízové situácie v budúcnosti**, pri dodržiavaní ľudských práv, dobrého spravovania verejných vecí a zásad právneho štátu. SR sa bude aktívne podieľať na procese „Naša spoločná agenda“, ktorý naštartoval GT OSN. Táto reformná aktivita vyústi do Samitu budúcnosti, ktorý sa uskutoční počas otvorenia 78. VZ OSN v septembri 2023.

Pre Slovensko bude počas 77. zasadnutia VZ OSN kľúčový jednotný postup EÚ na medzinárodných fórach, ktorý by mal prispieť k silnejšiemu postaveniu EÚ ako globálneho aktéra.

K aktívnemu zapojeniu SR v systéme OSN počas 77. zasadnutia VZ bude možné **využiť členstvo Slovenska** v jednom z hlavných orgánov OSN – Hospodárskej a sociálnej rade OSN (ECOSOC), vo Výkonnej rade UNICEF, vo Výkonnej Rade UNDP/UNOPS/UNFPA, v Riadiacej rade WHO, v Medzivládnom výbore na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO, ako aj zapojenie do iniciatív spojených so správou a reformou bezpečnostného sektora. SR bude vyvíjať aktivity v súvislosti s prípravou na kandidatúru do Bezpečnostnej rady OSN (voľby v roku 2027).

1. Podpora mieru a bezpečnosti

Aktuálne svet čelí jednej z najväčších výziev pre globálny mier a bezpečnosť, ktorou je agresívna vojna Ruskej federácie proti Ukrajine. Táto vojna devastuje medzinárodný poriadok, ohrozuje územnú celistvosť a nezávislosť, ako aj globálnu ekonomiku a potravinovú bezpečnosť.

Zmenila sa aj povaha konfliktov, do popredia sa dostávajú noví aktéri, objavujú sa nové výzvy a hrozby, ako sú kybernetické útoky a dezinformácie, na ktoré nie sme úplne pripravení. Viac ako kedykoľvek predtým potrebujeme posilniť opatrenia na podporu mieru a bezpečnosti vo svete. Aj preto bude SR podporovať aktivity GT OSN a jeho ambicióznu „Novú agendu pre mier“. Agenda by mala presadzovať komplexný a integrovaný prístup k mieru a bezpečnosti, a to aj prostredníctvom riešenia prierezových výziev, ako sú organizovaný zločin, korupcia a zmena klímy. „Nová agenda pre mier“ by mala posilniť záväzok voči ženám, mieru a bezpečnosti tým, že zabezpečí rovnocennú a zmysluplnú účasť žien vo všetkých fázach mierových procesov a procesov budovania mieru a zabezpečí zodpovednosť za jej vykonávanie. Ďalšou oblasťou, na ktorú by sa mala zamerať, je prevencia a ďalšie posilňovanie mediačných kapacít vrátane kapacít regionálnych organizácií.

Ruská agresia na Ukrajinu odhalila slabé miesto efektívnej odpovede BR OSN a potvrdzuje, že nástroje, ktoré máme k dispozícii, nie sú použiteľné vo vzťahu k dnešným výzvam. SR podporí konkrétne opatrenia na zabezpečenie toho, aby BR OSN ako hlavný orgán pre medzinárodný mier a bezpečnosť reagovala na vážne porušovanie a zneužívanie ľudských práv, a to najmä tie opatrenia, ktoré smerujú k obmedzeniu použitia práva veta v prípadoch najzávažnejších zločinov podľa medzinárodného práva.

„Nová agenda pre mier“ si bude vyžadovať aj posilnenie spolupráce na predchádzanie a boj proti terorizmu, násilnému extrémizmu, nadnárodnej trestnej činnosti a rizikám súvisiacim s kybernetickými hrozbami. Budeme presadzovať ambicióznejší záväzok k nešíreniu jadrových zbraní, odzbrojeniu a posilneniu mierového využitia vesmíru. SR bude podporovať obnovenie dôvery pre mnohostranný rámec, ktorý sa dostal pod väčší tlak po vojne Ruska proti Ukrajinu. Medzinárodný mier a bezpečnosť závisia od dodržiavania medzinárodného práva všetkými členskými štátmi OSN. Udržiavanie multilaterálneho rámca pri živote je kľúčom k zabráneniu ďalšieho zhoršovania globálnej bezpečnostnej situácie.

SR podporí snahy na zlepšenie operatívosti mierových misií OSN a ich prispôsobenie sa súčasným novým výzvam a aktérom, vrátane teroristických skupín a žoldnierov. V súčasnosti je nosným príspevkom SR pôsobenie 241 príslušníkov Ozbrojených síl SR a 6 príslušníkov Policajného zboru SR v mierovej misii UNFICYP Cyprus. V pozorovateľskej misii UNTSO Blízky východ pôsobia 3 príslušníci OS SR.

SR sa bude naďalej angažovať v pozícii lídra v agende správy a reformy bezpečnostného sektora ako kľúčového komponentu všetkých fáz mierového úsilia OSN: prevencie konfliktov, mierových operácií, post-konfliktnej fázy obnovy, budovania a udržiavania mieru. Spoločne s Juhoafrickou republikou zastáva SR pozíciu spolupredseda Skupiny priateľov SSR, pričom aktívne presadzuje systematické a dobre koordinované postupy systému OSN, podporu národného vlastníctva procesov SSG/R, synergie s procesmi spravodlivosti a právneho štátu, ako aj efektívne partnerstvá.

2. Podpora a ochrana ľudských práv

SR bude dôsledne obhajovať Chartu OSN, mier, ľudské práva, ľudskú dôstojnosť, rovnosť medzi národmi a bude klásť dôraz na univerzálnosť základných hodnôt OSN. Vynaložíme maximálne úsilie, aby sa svet stal bezpečnejším miestom pre život pre všetkých – v Európe aj mimo nej – obranou demokracie, ľudských práv, právneho štátu a zabezpečením mieru a prosperity.

SR bude naďalej upozorňovať na porušovanie ľudských práv a zasadzovať sa za neobmedzený prístup k medzinárodným mechanizmom ochrany a kontroly ľudských práv s dôrazom na situáciu v krajinách Východného partnerstva. Budeme sa zasadzovať za posilnenie medzinárodných mechanizmov spravodlivosti a za boj proti beztrestnosti, a to aj prostredníctvom Medzinárodného trestného súdu. SR sa bude aktívne angažovať v procese negociácií o novom Dohovore o predchádzaní a trestaní zločinov proti ľudskosti.

Budeme všemožne podporovať úsilie medzinárodného spoločenstva vyšetriť a zdokumentovať vojnové zločiny na Ukrajinu a presadzovať bezpečný a otvorený priestor pre

organizácie občianskej spoločnosti a ochrancov ľudských práv a naďalej budeme dôrazne odsudzovať hrozby, útoky alebo represálie proti nim.

Zameriame sa tiež na podporu slobody náboženstva alebo viery, podporu slobody médií a bezpečnosti novinárov, podporu participatívnej demokracie a občianskej spoločnosti, boj proti korupcii, ako aj na boj proti rasizmu, boj proti antisemitizmu a na pripomínanie holokaustu.

SR bude v súlade so svojimi medzinárodnými záväzkami podporovať a zintenzívňovať medzinárodné úsilie o plné uplatňovanie všetkých ľudských práv žien a dievčat a o posilnenie ich postavenia v medziach platnej národnej legislatívy. Aj naďalej budeme vyvíjať úsilie zamerané na predchádzanie všetkým formám sexuálneho násillia vrátane domáceho násillia.

Prostredníctvom členstva vo Výkonnej rade Detského fondu OSN (UNICEF) budeme presadzovať ochranu práv dieťaťa, ako aj širšie zapojenie mládeže do všetkých troch pilierov činnosti OSN.

SR bude rovnako s Detským fondom OSN spolupracovať v oblasti zabezpečovania potrieb detských utečencov a ich rodín zasiahnutých vojnovým konfliktom na Ukrajine v zdravotníckej oblasti na základe uzatvoreného Memoranda o porozumení medzi MZ SR a UNICEF.

3. Ochrana životného prostredia a boj proti zmene klímy

Zmena klímy, strata biodiverzity a znečistenie životného prostredia predstavujú existenčnú hrozbu pre ľudí a planétu a potrebujú naliehavé riešenia. Ohrozujú udržateľný rozvoj, prehľbujú nerovnosť, potierajú ľudské práva a ohrozujú mier vo svete. Najnovšia správa Medzivládneho panelu pre zmenu klímy varuje pred nezvratnými dôsledkami globálneho otepľovania.

SR bude presadzovať implementáciu medzinárodnej konferencie Stockholm+50, ktorej cieľom je urýchlenie transformácie k zeleným a udržateľným ekonomikám.

Sme presvedčení, že na novembrovom samite COP27 v Egypte musíme predložiť ambiciózne klimatické plány do roku 2030 a dôveryhodné ciele do roku 2050. Všetky finančné toky musíme zosúladiť s cieľom dosiahnutia nulových emisií okolo polovice storočia a rovnováhy medzi zmiernovaním klimatických zmien a adaptačným úsilím. Rovnako sa budeme podieľať na tvorbe právne záväznej globálnej dohody o boji proti znečisteniu plastmi.

Podporujeme úsilie generálneho tajomníka OSN o postupné ukončenie ťažby fosílnych palív a dotácií na fosilne palivá. SR podporuje Akčný plán OSN pre energetiku do roku 2025 a súvisiace energetické dohody, ktoré poskytujú pomoc vládám a zainteresovaným stranám pri plnení ich energetických záväzkov.

Oceány môžu byť zdrojom obnoviteľnej energie, nízko emisných potravín a inovácií a sú nevyhnutné na dosiahnutie Agendy 2030. Úspešné ukončenie rokovaní o medzinárodnom právne záväznom nástroji na ochranu a udržateľné využívanie morskej biologickej diverzity mimo územia národnej jurisdikcie by sme považovali za kľúčový úspech v tomto roku.

Voda má strategický význam pre udržateľný rozvoj, ako aj pre mier a bezpečnosť vo svete. SR sa bude preto podieľať na ambicióznom a akcieschopnom výsledku konferencie OSN o vode v roku 2023.

4. Znižovanie rozdielov a nerovnosti vo svete

Historickú príležitosť na urýchlenie implementácie Agendy 2030 poskytuje aktuálne prebiehajúci proces konzultácií medzi členskými štátmi OSN o návrhoch a víziách ako naprojektovať funkčnú OSN a svet okolo nás v nasledujúcom období. Tento proces vychádza zo správy GT OSN „Naša spoločná agenda“. SR sa bude aktívne podieľať na tomto procese s cieľom zavedenia reforiem globálneho riadenia. Budeme podporovať opatrenia, ktorých cieľom je urýchliť implementáciu už existujúcich dohôd a záväzkov vrátane Agendy 2030 a udržateľných cieľov (SDGs) a opatrenia na zlepšenie fungovania OSN.

Krajiny, ktoré sa snažia zotaviť z pandémie COVID-19 a pokročiť smerom k cieľom udržateľného rozvoja (SDG), teraz čelia ďalším výzvam – hroziacej globálnej potravinovej kríze, kríze v energetike a udržateľnom financovaní. SR bude v tejto súvislosti spolu so svojimi partnermi z EÚ spolupracovať so Skupinou OSN pre globálnu reakciu na krízu pre potraviny, energiu a financie (GCRG). Podporíme opatrenia s cieľom zmierniť následky a riešiť potravinovú neistotu a podvýživu, ako aj rastúce humanitárne potreby.

SR bude podporovať aktivity v oblasti klímy, energetiky, digitálnych technológií, dopravy, zdravia, vzdelávania a výskumu v kontexte iniciatívy EÚ „Global Getaway“, ktorú považujeme za nástroj implementácie Agendy 2030 a jej cieľov v oblasti udržateľného rozvoja, ako aj nástroj, ktorý je plne v súlade s Parížskou dohodou.

Pandémia COVID-19 odhalila medzery v schopnosti medzinárodného spoločenstva rýchlo reagovať na globálne zdravotné krízy a zdôraznila potrebu silnejšej a inkluzívnejšej globálnej zdravotnej architektúry s ústrednou úlohou pre Svetovú zdravotnícku organizáciu (WHO). Aj z pozície člena Riadiacej rady WHO je SR pripravená pomôcť v boji proti následkom pandémie a zabezpečiť zdravšiu a udržateľnú budúcnosť pre všetkých. SR bude podporovať rokovania o právne záväznom dohovore, resp. inom medzinárodnoprávnom dokumente na posilnenie prevencie pandémie, pripravenosti a odpovede na ňu.

Kvalitné vzdelávanie je nevyhnutné na dosiahnutie pokroku vo všetkých cieľoch udržateľného rozvoja. Nesie obrovskú transformačnú silu pre udržateľnú, spravodlivú, a inkluzívnu obnovu. Pandémia zhoršila prístup ku kvalitnému vzdelávaniu najmä v rozvojovom svete a v krajinách postihnutých konfliktmi a humanitárnymi núdzovými situáciami, čím sa existujúce nerovnosti vo vzdelávaní iba prehĺbili. SR bude podporovať vzdelávanie na všetkých úrovniach ako aj opatrenia na posilnenie systémov vzdelávania so zameraním na rovnosť a inklúziu. Musíme zabezpečiť, aby nadchádzajúci samit o transformácii vzdelávania bol skutočne transformačný, aby sme načrtli novú cestu vzdelávania pre súčasné a budúce generácie.

SR si uvedomuje potrebu inovačného potenciálu mladých ľudí pre udržateľný a demokratický rozvoj. Preto SR podporí opatrenia k posilneniu postavenia mládeže, riešeniu nerovností a aktívnu účasť mládeže vo verejnom a politickom živote na všetkých úrovniach ako základný aspekt demokracie, dobrej správy vecí verejných a rešpektovania ľudských práv. Cieľom tohto úsilia je silnejší hlas mládeže v globálnom rozhodovaní a umožnenie prispieť k

transformačnej zmene. Zmysluplné zapojenie mládeže v rámci OSN podporí SR aj vyslaním mládežníckych delegátov na 77. zasadnutie VZ OSN a ECOSOC a zasadnutie COP27.

Pôsobenie SR v orgánoch OSN

SR bola len nedávno (jún 2022) zvolená na trojročné obdobie do jedného z hlavných orgánov OSN - Hospodárskej a sociálnej rady (ECOSOC). Zvolenie do ECOSOC prinesie pre Slovensko v rokoch 2023-25 nové príležitosti aktívne sa zapojiť do multilaterálnych procesov v oblasti hospodárskej a sociálnej agendy OSN.

SR svoj potenciál partnera na globálnej úrovni tiež demonštruje zastúpením svojich odborníkov na viacerých úrovniach v rámci štruktúr OSN. Počas 76. zasadnutia VZ OSN Slovensko zastávalo pozíciu podpredsedu 4. výboru VZ OSN (osobitný politický a dekolonizačný).

SR aktuálne (2021-2023) pôsobí ako člen Výkonnej rady Detského fondu OSN (UNICEF) a člen Výkonnej rady Rozvojového programu OSN/ Úradu OSN pre projektové služby/Populačného fondu OSN (UNDP/UNOPS/UNFPA).

SR bola v máji 2022 historicky prvýkrát zvolená do Riadiacej rady WHO, kde ju zastupuje profesor Jozef Šuvada. EB WHO je zložená z 34 špičkových odborníkov v oblasti zdravia z celého sveta.

SR bola v júli 2022 zvolená do Medzivládneho výboru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO (ICH UNESCO) na r. 2022-2026.

Slovensko je taktiež aktívnym podporovateľom Medzinárodného trestného súdu (MTS) a aj z tohto dôvodu je členom Byra zhromaždenia zmluvných strán Rímskeho štatútu MTS počas funkčného obdobia 2021-2023.

SR dlhodobo rešpektuje a vyznáva princípy medzinárodného práva, a preto sa naplno hlási k podpore Medzinárodného súdneho dvora (MSD). Na jeseň 2020 bol kandidát SR sudca P. Tomka zvolený na tretie funkčné obdobie do MSD na roky 2021 – 2030.

Kandidatúry SR v rámci systému OSN

Po úspešnom mandáte v BR OSN v rokoch 2006-2007 sa SR opätovne uchádza o post nestáleho člena v jednom z hlavných orgánov OSN – **Bezpečnostnej rade OSN (BR OSN) na obdobie rokov 2028-2029**. Voľby sa uskutočnia v roku 2027.

Aktívne sú aj kandidatúry SR do Výkonnej rady UNESCO na roky 2023-2027 a za člena Rady pre Rádiokomunikačný poriadok (RRB) na obdobie 2023-2026.